

Att främja hälsa vid psykisk sjukdom

Henrika Jormfeldt, PhD
Petra Svedberg, PhD

Hur främjas individens hälsa?

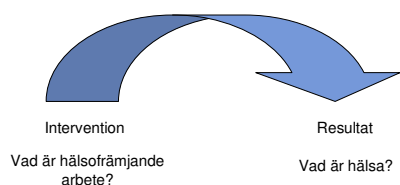

Grunden för det hälsopromotiva perspektivet - policydokument

Internationella konferensen om hälsopromotion Ottawa Charter for Health Promotion "...the process of enabling people to increase control over, and to improve their health (WHO, 1986:1)

Grundläggande handlingsstrategier för det hälsopromotiva arbetet

1. Skapa en hälsoinriktad samhällspolitik
2. Skapa stödjande miljöer för hälsa
3. Utveckla personliga färdigheter (inkl. info & coping strategier)
4. Stärka möjligheterna till insatser på lokal nivå (inkl. socialt stöd & nätverk)
5. Förnya hälso- och sjukvården (från behandling & vård till hälso-service)

Psykisk ohälsa i samhället

- Det globala lidandet på grund av psykisk ohälsa är stort och drabbar ca 25 % av alla människor någon gång under livet. I Sverige uppskattas 20-40 % av befolkningen lida av psykisk ohälsa
- Evidens visar på att psykisk ohälsa medför höga sociala och ekonomiska kostnader

(SBU 2005,WHO 2001, WHO europé 2005, IMPHA, Folkhälsostitutet)

Hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser är ett uppdrag för hela hälso- och sjukvården och en självklar del i all behandling

Nationella mål för folkhälsan, WHO Europé 2005

Psykiatrisk vård kan inte begränsas till att enbart lindra och reducera psykisk sjukdom, utan bör också aktivt prioritera insatser som främjar patienters hälsa

(WHO, IMPHA, Folkhälsostitutet)

Tidigare forskning kring hälsa och hälsofrämjande insatser

- Folkhälsoperspektiv
- Prevention på individ-, grupp- eller samhällsnivå.
- Hälsoutbildning med fokus på att påverka den enskildes livsstil och beteende
- Har inte omfattat personer med psykiatriska problem och deras familjer.
- Behandling av psykisk sjukdom
- Har ej fokuserat på hälsofrämjande interventioner relaterat till förändringar i individens hälsa.

(Berg & Sarvimäki 2003, Casey 2007, Irvine 2007, Markle- Reid m fl 2006, Whitehead 2003, Whitehead 2006)

2009-11-26

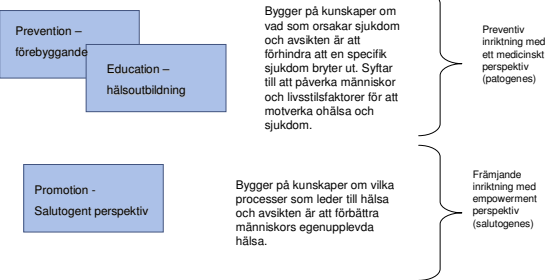

Health Promotion

Patogenes och salutogenes

Patogenes

- Dikotomt synsätt (frisk eller sjuk)
- Kunskap om sjukdomen, dess orsaker & behandling
- Ser symtomet och den sjuka delen av människan
- Botande och förebyggande arbetsätt

Salutogenes

- Kontinuumsynsätt
- Kunskap om hälsan/friskfaktorer
- Ser människan och hennes sammanhang
- Befrämjande arbetsätt

(© Hanson, 2004 - Studierbibliotek)

Hälsofrämjande

– Preventiv inriktning med ett medicinskt perspektiv (patogenes)

- Patienten riskerar att känna sig som ett objekt som får information utifrån vårdarens expertkunnande.
- Patientens kunskap kan förringas, blir inte uppmärksam.
- Patienten kan känna sig underlägsen, osäker på sin förmåga och tappa motivationen.
- En risk är att ansvaret för bristande motivation läggs på patienten.

Hälsofrämjande

- Främjande inriktning med empowerment perspektiv (salutogenes)

- Arbetsstrukturen leds av patienten och fokuserar på personlig utveckling
- Sjuksköterskan fungerar som en underlättare snarare än en expert och stödjer patienten i att identifiera sina hälsorelaterade behov och mål
- Grundläggande faktorer är jämlikhet och delaktighet.
- Interventionerna fokuserar på positiva dimensioner av individuell hälsa

---

Health promotion - World health Organization (WHO)

"processer för att möjliggöra för människor att förbättra och öka kontrollen över sin hälsa"

Grundläggande element :

- Samarbete
- Empowerment
- Delaktighet i samhälle och privatliv
- Självestämmande
- Ömsesidigt hjälpande
- Delat ansvar

WHO 1984, 1986, 2005

Hälsöfrämjande insatser i Psykiatrisk vård

Alliance

att ha lätt för att prata med varandra, att det finns värme i relationen, att bli vänligt bemött, att vara på samma nivå, samt våga vara personlig i kontakten

Empowerment

samarbete, självbestämmande, att som patient bli tagen på allvar samt få stöd i egna val, mål och ansträngningar.

Educational support

information, stöd i att se nya möjligheter, problemlösningorientering i motsats till att endast erbjuda sjukdomsrelaterad information.

Practical support

Att göra praktiska sker tillsammans

Positivt samband fanns med:

- Hjälpare allians
- Tillfredsställelse med vård
- Empowerment

Vad är hälsa ?

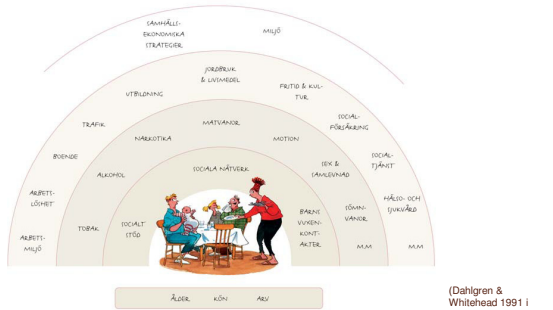

Hälsans bestämningfaktorer

(Dahlgren & Whitehead 1991 i Naidoo & Wills, 2000 s 29)

Personer med god självskattad hälsa lever längre och löper mindre risk för att bli sjuka än personer som skattar sin hälsa som dålig.

Det relateras till personliga psykosociala resurser;

- tillit till egen förmåga
- copingförmåga,
- självförtroende,
- känsla av sammanhang
- Socialt stöd
- hopp
- framtidstro

(Hälsa- och sjukvårdsrapport 2009 Socialstyrelsen)

Världshälsorganisationen

"Hälsa är ett tillstånd av fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande och inte bara frånvaro av sjukdom och handikapp"

WHO 1947

Hälsa ses som en resurs i livet. Hälsa är ett positivt begrepp som inbegriper sociala, personliga resurser likväl som fysisk förmåga

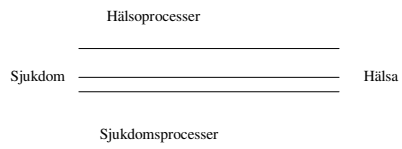
WHO 1986

Psykisk hälsa definieras som ett tillstånd av välbefinnande där individen har möjlighet att realisera sin egen potential, hantera stressen i det dagliga livet, arbeta produktivt och har möjlighet att ge sitt bidrag till samhället.

WHO 2001

Perspektiv på begreppet hälsa

Det biomedicinska perspektivet
Det humanistiska perspektivet

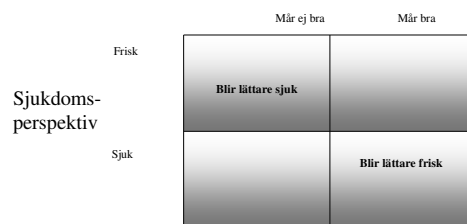

Hälsoperspektiv

Sjukdomsbegreppet

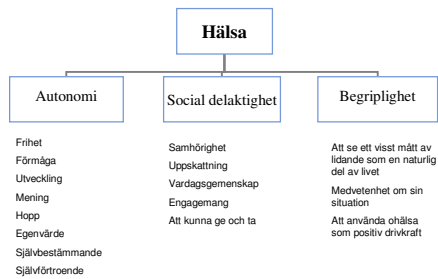

Begreppet Hälsa i Psykiatrisk vård

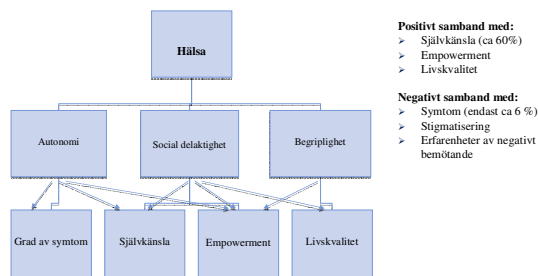

Samband med Begreppet Hälsa

Upplevelse av delaktighet, möjlighet att påverka sitt liv liksom positiv självbild och gott självförtroende är grundläggande faktorer för hälsan

(Jormfeldt 2007, Svedberg 2007, Statens folkhälsoinstitut, 2005)

2009-11-26

Grunden i hälsofrämjande insatser

1. Främjande (salutogen inriktning)
2. Delaktighet (nödvändigt för legitimitet och engagemang)
3. Arenatänkande (stor betydelse på livsmiljö och sociala sammanhang)
4. Processoriterat arbetssätt (utvecklingsprocesser måste ha sin gång, svåra att styra och förutsäga)

(Hanson, 2004, Svedberg 2007)

Referenser Petra Svedberg

- Svedberg, P.** (2010). Health promotion interventions among patients in mental health services: in relation to sociodemographic, clinical and health-related variables. *Journal of Mental health online* on September 28. (doi:10.3109/09638237.2010.507684)..
- Svedberg, P.**, Svensson, B. & Hansson, L. (2009). The attitudes of patients and staff towards aspects of health promotion interventions in mental health services in Sweden. *Health Promotion International*, 24 (3): 269-276.
- Svedberg, P.**, Svensson, B., Arvidsson, B. & Hansson, L. (2007). The construct validity of a self report questionnaire focusing on health promotion interventions in mental health nursing. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 14, 566-572.
- Svedberg, P.**, Arvidsson, B., Svensson, B. & Hansson, L. (2008). Psychometric characteristics of a self-report questionnaire (HPIQ) focusing on health promotion interventions in mental health services. *International Journal of Mental Health Nursing*, 17, 171-179.
- Svedberg, P.**, Jormfeldt, H., Fridlund, B., & Arvidsson, B. (2004). Perceptions of the concept of health among patients in mental health nursing. *Issues in Mental Health Nursing*, 25, 723-736.
- Svedberg, P.**, Jormfeldt, H., & Arvidsson, B. (2003). Patients' conceptions of how health processes are promoted in mental health nursing. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing* 10, 448-456.

Referenser Henrika Jormfeldt

- Jormfeldt, H.** (2010). Attitudes towards health among patients and staff in mental health services: a comparison of ratings of importance of different items of health. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 45, 225-231.
- Jormfeldt, H.**, Arvidsson, B., Svensson, B., & Hansson, L. (2008). Construct validity of a health questionnaire intended to measure the subjective experience of health among patients in mental health services. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 15, 238-245.
- Jormfeldt, H.**, Svensson, B., Arvidsson, B., & Hansson, L. (2008). Dimensions and reliability of a questionnaire for evaluating subjective experience of health among patients in mental health services. *Issues in Mental Health Nursing* 29, 51-62.
- Jormfeldt, H.**, Svedberg, P., Fridlund, B., & Arvidsson, B. (2007). Perceptions of the concept of health among nurses in mental health services: A phenomenographic study. *International Journal of Mental Health Nursing* 16, 50-56.
- Jormfeldt, H.**, Svedberg, P., & Arvidsson, B. (2003). Nurses' conceptions of how health processes are promoted in mental health nursing. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing* 10, 608-615.
- Jormfeldt, H.** (2007). Dimensions of health among patients in mental health services. Lund: Department of Health Sciences, Faculty of Medicine, Lund University. Avhandling

---

Henrika Jormfeldt

Högskolan Halmstad och Landstinget Halland

Henrika.jormfeldt@hh.se

henrika.jormfeldt@lthalland.se

Petra Svedberg

Högskolan Halmstad och Landstinget Halland

Petra.svedberg@hh.se

Petra.svedberg@lthalland.se
